నెల్లాళ్ల కిందట ఎమ్.రామకోటి పోయాడు. ఆ వేదన ఇంకా దిగమింగక ముందే ఈ ఏప్రెలు ఏడున భమిడిపాటి రామగోపాలం పోయాడనే వార్త! మేం ముగ్గురం సుమారు అరవై ఏళ్ల కిందట విజయనగరం ఎమ్మార్ కాలేజీలో క్లాసుమేట్సుము. నేనూ రామకోటీ బియ్యస్సీ. భరాగో బియ్యే. నెలలు తేడాగా మేం సమవయస్కులం. అప్పట్లోనే రచనలు మొదలెట్టిన మా ముగ్గుర్నీ 'రామత్రయం' అని పేర్కొనేవారు. నన్ను ఒంటర్ని చేసి వీళ్లు దాటేశారు!

వయసులోనే కాదు సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల నిఘంటువులాంటి రామకోటి మా ముగ్గుర్లోనూ దిట్ట. అన్నిరకాల తెలుగు సాహితీ ప్రక్రియల్లోనూ తనదైన ముద్ర వేసుకున్నాడు. మంచి వాక్శుద్ధీ చిత్తశుద్ధీ గల న్యాయవాది. శాస్త్రీయ సంగీతంలో అతనెరగని మెళుకువలు ఉండేవి కావు. కొన్ని నెలల క్రితం రావిశాస్త్రి అవార్డు అందుకుంటూ అతను చేసిన ఉపన్యాసం ఓసారి వింటే మరిచిపోయేది కాదు. మురళి వాయించే వాడనీ, బొమ్మలు వేసేవాడనీ, మాంఛి ఫొటోగ్రాఫరు కూడాననీ నాలాంటి కొద్ది మంది సన్నిహితులకే తెలిసిన సత్యాలు కొన్నిమాత్రమే. ఈ మధ్యనే అతను ఇంగ్లీషులో రాసిన కొన్ని అరుదైన న్యాయసూత్రాలు లా విద్యార్థులకు పాఠ్యాంశంగా పెట్టేరు కూడా. అతనికి గొప్ప గుర్తింపు తెచ్చిపెట్టింది తెలుగు కథకుడిగానే 'శకటిక', 'కాలకూటం' లాంటి కథలు ఎప్పుడు ప్రింటయినా ఇప్పటికీ హిట్సే. 'జ్యోతి' నవల కూడా.

ఇక భరాగో ఓ వ్యక్తి కాదు. ఓ శక్తి. ఏడాదికొక రకపు శారీరక అసౌకర్యంతో ఆరేళ్లు మంచానపడి ఉన్నాడు. శారీరక వేదన పెరిగిన కొద్దీ మానసిక ధృతి పెంచుకుని తెలుగు భాషా సేవలో నిమగ్నుడయ్యే వాడు. నిర్వహణా సామర్థ్యంతో బాధల్ని పక్కకి నెట్టడం అతనికే చెల్లు. దశాబ్దాలుగా ప్రచురణకి నోచుకోని కొన్ని గొప్ప తెలుగు పుస్తకాలకి ప్రచురణ భాగ్యం మళ్లీ కలిగించడం ఇతని చే చలవే. ఆచంట జానకిరాం, అంగర సూర్యారావు, కాటూరి విజయసారధి, అబ్బూరి వరద రాజేశ్వరరావు మొదలైన ప్రముఖుల పుస్తకాల పునర్ముద్రణ జరిగినిది ఇతగాడి ఆధ్వర్యంలోనే. ఇక తెలుగు ప్రతిభామూర్తుల సావనీర్లు తెచ్చింది ఒకటా రెండా? పద్మరాజు, చాసో, కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు, ద్వారం, రావిశాస్త్రి, బాపిరాజు, ఎల్లెస్సార్ కృష్ణశాస్త్రి, రావు బాలసరస్వతీ దేవి, గొల్లపూడి మారుతీరావు, భానుమతి, సుశీల – ఇలా జ్ఞాపికలో, అభినందన సంచికలో ఎన్నో, ఎన్నెన్నో!

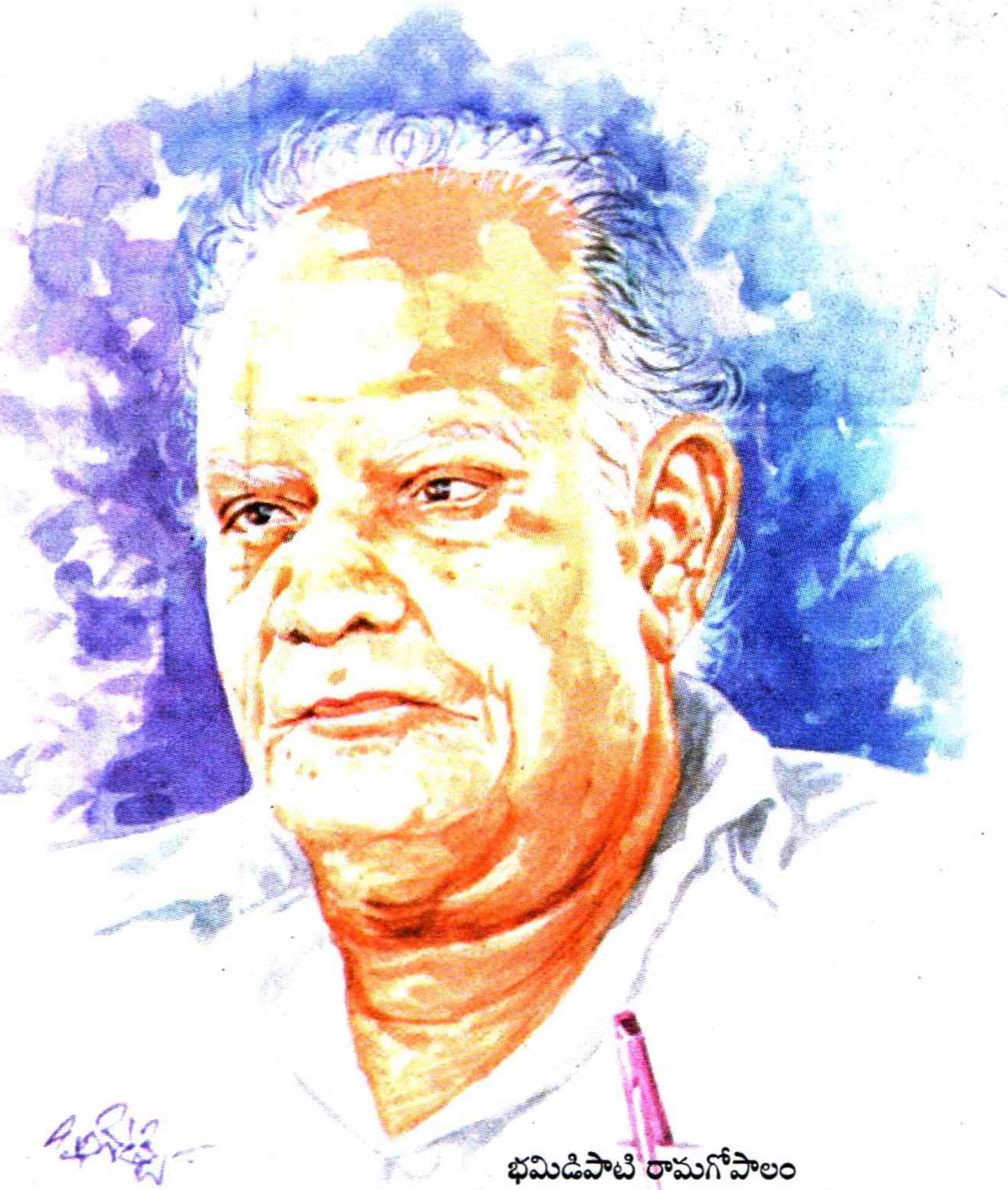

భమిడిపాటి రామగోపాలం
(6-2-1932 : 7-4-2010)

కరిగిపోయిన వెన్నెల నీడ

- అవసరాల రామకృష్ణారావు

ఇంతేనా? వివరణ వ్యాసాలతో కేసెట్లతో '116 గొప్ప తెలుగు సినిమా పాటలు', 'మరో నూట పదార్లు', 'ఆ రామగోపాలమ్' అనే స్వీయ చరితా... ఈ లిస్టుకి చివరేది!

జ్యేష్ఠ లిటరరీ ట్రస్టు అంటూ 1992లో కాబోలు ఓ సంస్థ స్థాపించి 'తెనుగు కథా చిరంజీవ' అనిపించాడు. ఏటా వెలువడిన ఉత్తమ కథా సంపుటాల రచయితలకి, కనీసం 40 మందికైనా, బహుమతులిప్పించి ఉంటాడు. అతను అచ్చు వేయించిన పుస్తకాల స్థాయి పేరుపొందిన ఏ ప్రచురణకర్త స్థాయికీ తీసిపోనిది. 'అన్నీ మంచం మీదే' అనే మాటకి మనకి తెలిసిన అర్థం ఒక్కటే. నాకు తెలిసినంతవరకు ఈ ఆరేళ్ల ఆరళ్లని అధిగమించి భరాగో చేసేది పేపరు నాణ్యతా, ప్రూఫ్ రీడింగూ, అట్ట డిజైనింగూ, అమ్మకపు ఏర్పాట్లూ 'అన్నీ మంచం మీదే!' 'దీపికా పడుకొనే' అనే తార ఎంత గొప్పదో నాకు తెలీదుగాని మా భరాగో మాత్రం 'పడుకొనే దీపికా వెలిగించగల సమర్థుడు! తారగా మారడం మన తలరాత! ఆ రోజుల్లో భరాగో యింటికి వెళ్లగానే దర్శనమిచ్చేది అతని నిత్యశేషసాయి ఫోజు కాక, మూత్ర విసర్జనకి ఏర్పాటైన రబ్బరు గొట్టం. ఇదేమిటని మనం అడక్కుండానే 'గొట్టం తన పని తను చేసుకుంటూ పోతుంది, అంతే!' అని జోకు వేసేవాడు. వీల్‌ఛెయిర్‌లో తీసుకెడుతున్న వాళ్లతో 'వీలునిబట్టి నడిపే ఛెయిరు కదా!' అని హాస్య మాడేవాడు. 'మహా అయితే పోతాం, అంతేకదా!' అన్నంత ధీమంతుడు. 'త్వరగా పోకయ్యా బాబూ! ఎప్పుడు ఏ ఎడ్రసు కావలసినా ఫోన్ చేస్తే యిట్టే చెప్పే ఏకైక వ్యక్తివి నువ్వే కదా!' అనేవాణ్ణి? ఇప్పుడు ఆ ఎడ్రసే ఏకంగా గల్లంతైపోతే ఎవరితో చెప్పుకోను!

కళాకారులు కాలాతీతులని చెప్పడానికి రెండు రుజువులు. 5.3.2010న రామకోటి మరణిస్తే అతని కథ 'గంగావతి' 24.3.2010 నవ్య వార పత్రికలో వచ్చింది. భరాగో 7.4.2010న మరణిస్తే అతను చేసిన పుస్తక విమర్శ 13.4.2010లో వెలువడిన తెలుగు ఇండియా టుడేలో వచ్చింది. కాబట్టి వాళ్ల పేర్లు ముందు కీ.శే. అని చేర్చడం అసందర్భం. వాళ్లెక్కడికీ వెళ్ళిపోలేదని నన్నిలా ఓదార్చుకుంటాను:

ఇనుడుండునన్నాళ్లు తెనుగుండదా
తెనుగుండునన్నాళ్లు వీళ్లుండరా!

ఏమైనా నేనో నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఈ హైదరాబాదులో ఎంతటి దూరాభారమైనా వీలైనంత తొందర్లో ఆప్తులైన వాళ్లని పలకరించి రావాలి. తర్వాత ఆ ఛాన్సు ఉంటుందో ఉండదో! ఆ వైపు నుంచి కాదు, నా వైపు నుంచి. ఏజి అనేది ఎప్పుడు ఏ ఎండుకట్టెకి ఎగనామం పెడుతుందో ఎవరికెరుక!

✻

నివాళి

వెన్నెలనీడ

భమిడిపాటి రామగోపాలం

సామర్లకోట రైల్వేస్టేషను.
మద్రాసు వెళ్లే మెయిలు.
రైలెక్కి, ఒక్క నిమిషం అయి వుంటుంది. వెంకటేశ్వర్లు పోర్టరు చేత సామాన్లు సర్దించి, అతనికి డబ్బులిచ్చేసి, సీట్లో చతికిలబడి భార్యాబిడ్డల వేపు, ఆనక కంపార్టుమెంట్లో మిగిలిన వాళ్ళవేపు కలయజూశాడు.
కార్నర్ సీట్లో ఆయనా, శ్యామలా ఒకర్నొకరు పరీక్షగా చూసుకొంటున్నారు.
ఒకసారి ఆయనవేపూ, ఒకసారి శ్యామలవేపూ చూసి మళ్ళీ అటు తిరిగాడు వెంకటేశ్వర్లు.
''ఎందాకా వెళుతున్నారండి. మీరు?'' అని అడిగాడు. ''మి?-ఒంగోల్!'' అన్నాడతను ఇటు చూడకుండానే.
శ్యామల పాపాయిని ఎదటి బెంచిమీద నుంచి ఈ బెంచి మీదికి మార్చి ఎడం చేత్తో జోకొడుతూ అతనివేపు అలా చూస్తూనే వుంది.
ఒక నిమిషం పాటు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. వాళ్ళిద్దరూ అలా చూసుకోడం వెంకటేశ్వర్లుకి ఏమీ బాగాలేదు.

అతను శ్యామలకి బంధువో, స్నేహితుల కుటుంబంలోని వాడో అయి వుండాలి, ఇద్దరికిద్దరూ గుర్తు తెచ్చుకోలేక పోతున్నారని తెలుస్తూనే వుంది. తనేమీ సాయం చెయ్యలేక, భరించలేక అలా చూస్తూ కూచున్నాడు, అతను కూడాను.

''మీ దేవూరండి!'' అంది శ్యామల హఠాత్తుగా.

''తుని! మీదో?''

''కాకినాడ. మీరు కాకినాట్లో చదివారా?.... ఒక వేళ మా అన్నయ్య కోసం మా యింటికి వస్తుండే వారా? మిమ్మల్నెక్కడో చూశాను!''

''నన్ను చెప్పమంటారా?'' అని అతను చిరునవ్వుతో వెంకటేశ్వర్లు వేపు చూశాడు. ''ఎక్స్‌క్యూజ్‌మీ''.

వెంకటేశ్వర్లు సమస్య విడిపోయినంత ఆనందం చూపిస్తూ నవ్వాడు. ''చెప్పండి చెప్పండి... ఎక్కడో ఎప్పుడో చూసుంటారు. అసలు చిన్నప్పటి ఫ్రెండ్సుని వొకో సమయంలో గుర్తుపట్టలేం. నా కట్టా చాలా సార్లయింది!'' మరచిపోవడం తప్పులాంటిదని తెలిసినా ఇబ్బందైన పరిస్థితిని వీలయినంత త్వరగా దాటెయ్యాలని అతని ప్రయత్నం.

''సారీ, ఎట్లా చెప్పాలో నాకు తెలీటం లేదు!'' అని చిరునవ్వు నవ్వి ''ఇఫ్యూ డోంట్ థింక్ అదర్‌వైజ్'' అని ఇంగ్లీషులో మొదలుపెట్టి, ''ఆమెని వొకప్పుడు వాళ్ళింటిలోనే పెళ్ళిచూపుల తతంగంలో చూశాను. ఆమెని పెళ్ళాడిన అదృష్టవంతులు మీరేననుకుంటాను'' అన్నాడతను.

వెంకటేశ్వర్లు షాక్ తిన్నాడు. కాని ఆ సంగతి తెలీకుండా ఏదో అందామని ''నేనూ అదే అనుకున్నాను. లేకపోతే అంత తొందరగా యెట్లా మరచిపోతాం?'' అన్నాడు. పరిస్థితి సరిగా అదుపులోకి రాలేదని అతని కదలికల వల్ల తెలిసి పోతోంది.

''ఇప్పుడేం చేస్తున్నారండీ!'' అనడిగింది శ్యామల, మెరిసే కళ్ళతో.

ఆరేళ్ళ క్రిందట... అతను తనను చూడ్డానికొచ్చినప్పుడు - తను పదిహేడేళ్ళ పడుచు. స్కూలు ఫైనలు పాసయింది. ఇంటరూ, డిగ్రీకోర్సూ చదువుదామని తన ఉద్దేశ్యం. పెళ్ళిచేసి అత్తారింటికి పంపుదామని మిగతా వాళ్ళందరి ఉద్దేశ్యం. మెజారిటీ నిర్ణయం నెగ్గింది.

అప్పటికీయనకు ఇరవై రెండేళ్ళుంటాయేమో! సంపెంగ వాసన పూసుకొచ్చిన వెన్నెల్లాంటి మత్తు సౌందర్యం అతనిది. గుండ్రని మొహం మీద నాకెందుకని వెనక్కి పారిపోయిన క్రాఫింగూ, ముందుకొచ్చేసిన ముక్కూ, మధ్యలొత్తతో గడ్డం, పేరుకు తగినట్టుగా ''మనోహరంగా'' ఉన్నాడని తను అనుకోడం, చూడ్డం తనకింకా జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. ''చూపులకొచ్చిన మొగకుంకని అలా చూస్తే వాడేమయిపోతాడూ!'' అని మేనమామ దెప్పిపొడుస్తే - నలుగుర్లోనూ చెప్పరాని సిగ్గేసింది.

ఎంతచదువయితే ఉండనీగాని, ఆస్తిలేని వాడికి వ్వకు- అంటూ అమ్మమ్మ నాన్నకు చెప్పింది. ఎం.ఏ. ప్యాసయిన్నీ తాలూకా కచేరీ గుమాస్తా పనికి సిద్ధమైపోతున్నారని నాన్న అభిప్రాయపడ్డాడు. వాళ్ళేమీ కట్నం అక్కర్లేదన్నారని వాళ్ళు అందరికీ హీనంగా కనబడ్డారు. ''డిప్యూటీ కలెక్టరు కొడుకయితే

మామ్ మాటున 'వెన్నెలనీడ'

సోమర్‌సెట్ మామ్ కథలంటే భరాగోకి చాలా ఇష్టం. ఆ స్ఫూర్తితో తను మలచిన 'వెన్నెల నీడ'ని గర్వంగా అందరితో చెప్పుకొనే వారాయన. పరస్పరం మంచి అవగాహనా, అనురాగం గల భార్యాభర్తల అనుబంధంలోని సున్నితాంశాలను ఆర్ద్రంగా చిత్రించిన అపురూపమైన కథ ఈ 'వెన్నెల నీడ'. ఇది నవ్య పాఠకులకు ప్రత్యేకం.

మాత్రం? అయినా రిటైర్డు! ఏమిటో పోనిస్తూ; ఇంతకూ పిల్లకి ఏమంత వయస్సు మీరిపోయిందని? ఇంకో సమంధం రాకపోదులే...'' అన్నాడు మామయ్య.

కృష్ణాజిల్లా గన్నవరం తన అత్తవారిది. వెంకటేశ్వర్లు వాటాకు వాళ్ళ నాన్నగారు పోయాక, పదెకరాలు, అదీ ఇదీ కలిసి వచ్చింది. బియ్యే ప్యాసయి సర్వీసు కమీషన్‌తో సెలక్టయి, అక్కడా అక్కడా చేసి బెజవాడ సబ్ కలెక్టరు ఆఫీసులో గుమాస్తాగా ఉంటున్నాడిప్పుడు. తనను పెండ్లాడిన ముహూర్తబలమో, తన అదృష్టమో అన్నారు; చకచకా రెవిన్యూ టెస్టులూ, ఎకవుంట్సూ అవీ ప్యాసయి యూ.డీ.సీ. అయినాడు. రెండు చేతులా సంపాదిస్తాడు.

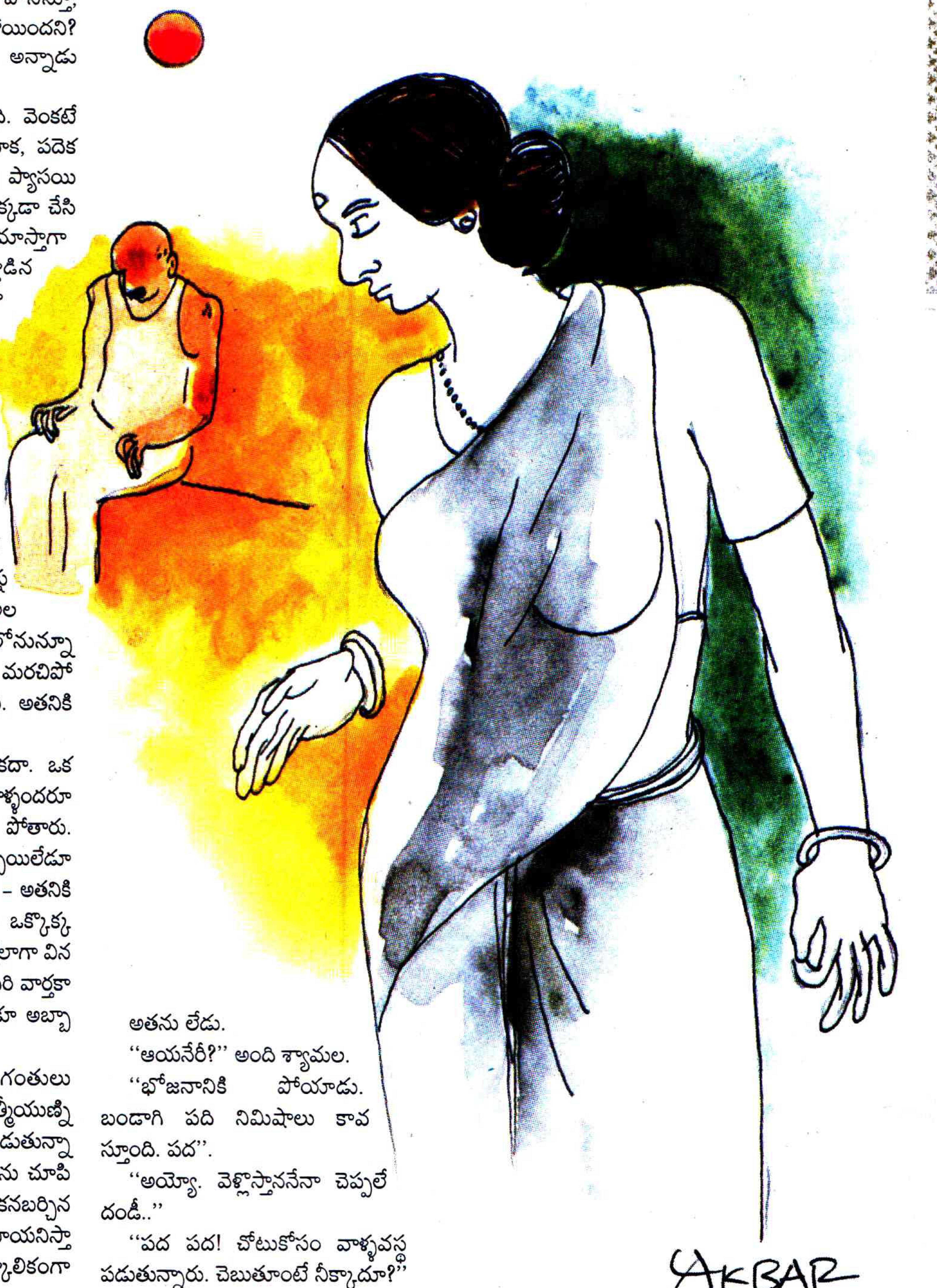

తన పుట్టింటారైనా – ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి. మంచి సంబంధమే చూశారు. వాళ్ళు కావాలనుకున్నవన్నీ వెంకటేశ్వర్లులో వున్నాయి. పైగా సరసుడూ, సహృదయుడున్నూ, వ్యవహారదక్షులయిన కొందరు గుమస్తాలు పార్టీల్తో అలవాటు పడిపోయి, గృహ జీవితంలోనున్నూ చాతుర్యం ప్రదర్శించి తన-పర భేదం మరచిపోతారు. వెంకటేశ్వర్లు అట్లాంటివాడు కాదు. అతనికి శ్యామలంటే చెప్పలేని ప్రేమాభిమానాలు.

చూసిన వాళ్ళందర్నీ పెళ్ళిచేసుకోలేం కదా. ఒక మనిషి ఒక మనిషినే పెళ్ళాడొచ్చు. మిగతా వాళ్ళందరూ అరగంట పరిచయంతో అనంతంగా చీలి పోతారు. ఎప్పుడో, ఎక్కడో వుంటూ ''ఫలానా వారబ్బాయిలేడూ – ఆ రోజు మనమ్మాయిని చూట్టానికొచ్చాడే – అతనికి పెళ్ళటమ్మోవ్'' అని వింటాం. అలాంటి ఒక్కొక్క కబురు మనకు సంబంధించిన ఒక్కొక్క వార్తలాగా వినపడు తుంది. అదే అతన్ని గురించి వచ్చే ఆఖరి వార్తకాబోలు. అంతే మరి; పెళ్ళికాని అమ్మాయిలకూ అబ్బాయిలకూ పెళ్ళేగదా అంతం!

శ్యామల హృదయం ఆనందంతో గంతులు వేసింది. అతన్ని చూడగానే ఎవరో ఆత్మీయుణ్ని చూసినట్లయింది. అతను మొహమాటపడుతున్నాడని ఆమె గమనించలేదు. అతని మీద తను చూపిస్తున్న ఆపేక్షా, అతను కనిపించాక తను కనబర్చిన సంతోషం, సామాన్యుడైన తన భర్తకు అసూయనిస్తాయని తెలిసిన ఆమె లోకజ్ఞానం తాత్కాలికంగా మూగబోయింది.

''ఇప్పుడేం చేస్తున్నారు మీరు?'' అనడిగింది శ్యామల మళ్ళీ.

''ఒంగోల్లో సబ్ కలెక్టర్లుగా ఉంటున్నానండీ-''

అదిరిపడ్డారు వెంకటేశ్వర్లూ, శ్యామలా, రైలుకు ఇంజను అప్పుడే అతికినట్లయింది.

***

బెజవాడ స్టేషన్లో సామానంతా దించి, నిద్రపోతున్న అబ్బాయిని ఎత్తుకుని శ్యామలను లేపాడు వెంకటేశ్వర్లు. ''అప్పుడే వొచ్చేసిందా బెజవాడ?'' అంటూ బద్ధకంగా ఒళ్ళువిరిచి లేచింది శ్యామల. జారిపోయిన పైట సరిగా కప్పుకుంటూ అప్రయత్నంగా కార్నర్ సీట్లోకి చూసింది.

అతను లేడు.

''ఆయనేరీ?'' అంది శ్యామల.

''భోజనానికి పోయాడు. బండాగి పది నిమిషాలు కావస్తుంది. పద''.

''అయ్యో. వెళ్లొస్తాననేనా చెప్పలేదండీ..''

''పద పద! చోటుకోసం వాళ్ళవస్థ పడుతున్నారు. చెబుతూంటే నీక్కాదూ?''

''అబ్బ! వొస్తున్నానండీ!'' అని విసుక్కుని పిల్లను తీసింది శ్యామల లేస్తూ.

ఇంటికి రిక్షా మాటాడుకొని కూర్చున్నారు ఇద్దరూ. శ్యామల మనస్సు పీకుతోంది. 'అతను' ఎంత కాకపోయినా ఏదో కావలసిన వాడనే భావాన్ని చంపు కోలేక పోతోంది. 'సఖ్యం సాప్త పదీనమ్' అని అన్నారు. దాదాపు నూట యాభై మైళ్ళు కలిసి ప్రయాణం చేసి దిగేటప్పుడు ''వస్తామండీ'' అనైనా చెప్పకుండా ఎవళ్ళ మట్టుకువాళ్ళు వెళ్ళిపోవడం బండిలోనూ అంతకుముందూ జరిగిన దానికి చాలా విరుద్ధంగా వుంది. అతన్ని తొందరగా పెళ్ళి చేసుకోమనీ మరిచి పోకుండా తనను పిలవమనీ మరోసారి చెప్పాలనుకుంది. అతని హోదా అడ్డదు. లోకానికి అతను సబ్ కలెక్టరు కావచ్చు. కాని తనకు మిత్ర సమానుడు. కలుసుకోడం కష్టమైన మిత్రుల్ని కలుసుకున్నప్పుడు కల్గిన ఆనందంకంటే, విడిపోయేటప్పుడు వచ్చే ఉత్కంఠా, అది తెలియకుండా చూపే ఉత్సాహం, చాలా అనుభవనీయాలు, రైలు స్టేషనుకు వెళ్ళి దిగబెట్టి రైలు కదిలేటప్పుడు ''ఉంటాను. ఉత్తరాలు రాస్తూ వుండేం?'' అనడానికి మనస్సులో ఆత్మీయత పేరుకుపోయి ఇంచుమించు అందరికీ హాయిగా వుంటుంది. రైలు వెళ్ళాక కాళ్ళలోకి వచ్చే బరువు అప్పుడే మాత్రం స్ఫురించదు.

పాడు నిద్ర, ఎప్పుడు పట్టిందో...!

అదృష్టవంతుడతను, వాళ్ళ నాయనమ్మ తను చచ్చిపోయేలోగా అతని పెళ్ళి కావాలని పట్టుపట్టిందట. రెండు మూడు సంబంధాలు చూసి ఏమాటా తేల్చుకోలేని సమయంలోనే ఆవిడ పోయిందట. ఢిల్లీ వెళ్ళి ఐ.ఎ.యస్. ప్యాసయి సబ్ కలెక్టర్ అయినాడు. ఇంక రెండు మూడేళ్ళలో జిల్లా కలెక్టరూ అవుతాడట.

తన వాళ్ళు తనకు పదిహేడు వెళ్ళి పద్దెనిమిది రాగానే ఏదో కొంప మునిగి పోయినట్టు సంబంధం చూసి పెళ్ళిచేసి తనను పంపించేశారు. తన భర్త ఇంకా రెండు మూడేళ్ళలో ఏమీ కాడు.

''అతన్లా అందరూ ఐ.ఏ.యస్‌కి కట్టరేమండీ?''

వెంకటేశ్వర్లు ఉలిక్కిపడ్డాడు. ఆమె ఇంతసేపూ ''అతన్ని'' గురించే ఆలోచిస్తోందని స్ఫురించిందతనికి, పరాయివాళ్ళ విషయం శ్యామల ఇంత దూరం పట్టించుకోవడం అతను తొలిసారిగా చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. కాని అతనామెను ఎప్పుడూ నిరుత్సాహపరచలేదు. భార్యాభర్తలు ఒకర్నొకరు నిరుత్సాహ పరుచుకొని విషయాలు తుంపేస్తే వాళ్ళ అనుబంధాలు చెడతాయని అతని నమ్మకం.

''కట్టొచ్చు. తెలివితేటలే కాదు, వొడ్డూ పొడుగూ కాళ్ళూ చేతులూ బరువు ఏవో కొల్తలు చూసుకోవాలి. కొన్నాళ్ళకిందట వంశమూ సంప్రదాయం కూడా పట్టుదలగా గమనించేవాళ్ళు, పరిపాలనా దక్షత కోసం'' అన్నాడతను చల్లగా.

''ఎం.ఏ. ప్యాసవాలా?''

''లేదు. బి.ఏ. చాలు''.

...అతను అప్పటికే ఎం.ఏ. అయినాడు. వాళ్ళ నాన్నగారు డిప్యూటీ కలెక్టరు చేసి రిటైరయినాడు. ఒడ్డూ పొడుగూ మనిషిని చూడగానే ఇతగాడు పెద్ద ఉద్యోగం కోసం పుట్టాడనిపిస్తాడు. బ్రిటిషు వాళ్ళు మెచ్చుకునే స్ఫురద్రూపం. నాటికి నేటికీ ఒక్కలా తెల్లటి చలవగుడ్డలూ, ఉన్న అవకాశాలన్నీ సద్వినియోగం చేసుకుని చిన్నతనంలోనే కలెక్టరు హోదా పొందాడు. అతడు అప్పట్లో కట్నం కావాలనలేదు. కావాలనాలేగాని ఇప్పుడు ముప్పయి వేలో నలభై వేలో ఇస్తారు! బంగారపు బొమ్మలాటి పిల్లను చేసుకుంటాడు. ఆ అదృష్టవంతురాలు ఎవరో?

తనే అయివుండవలసింది, తనవాళ్ళు తెలివిగా ఆలోచిస్తే. ఇంటిచుట్టూ జవాన్లూ, ఏ ఊరెళ్తే ఆ ఊళ్లో బంగళా, పలుకుబడీ, పెద్దజీతం. మంచికారూ, గవర్నమెంటు జీపూ, ఇవన్నీ తనవే అవవలసింది. ఆస్తి, ఆస్తి అంటారు గాని అధికారం ఉన్న వాళ్ళను ఆస్తిపరులూ గౌరవిస్తారుగా!– ఇప్పుడు తను? ఆ సబ్ కలెక్టరు ఆఫీసులోనే ఒక గుమాస్తా భార్య!

''ఒంగోల్లోనే వుంచేస్తారా, అతన్ని ట్రాన్సఫర్ చేస్తూ వుంటారండీ!''

''ఎందుకు చెయ్యరు? రెండేళ్ళు తిరిగేసరికి మళ్ళీ ఎక్కడికో–''

''బెజవాడా వెయ్యొచ్చా?''

''ఆ; బెజవాడేం? ఆంధ్రాలో ఎక్కడన్నా వెయ్యొచ్చు; వొకసారి ఆంధ్రకి ఎలాట్ చేశారు గనక!''

అతను బెజవాడలోనే సబ్ కలెక్టరు అయితే తనకి ఇంతకన్నా బాధగా వుంటుంది కాబోలు. ఆ పరిస్థితి రాకుండా ఉంటే బాగుణ్ణు!

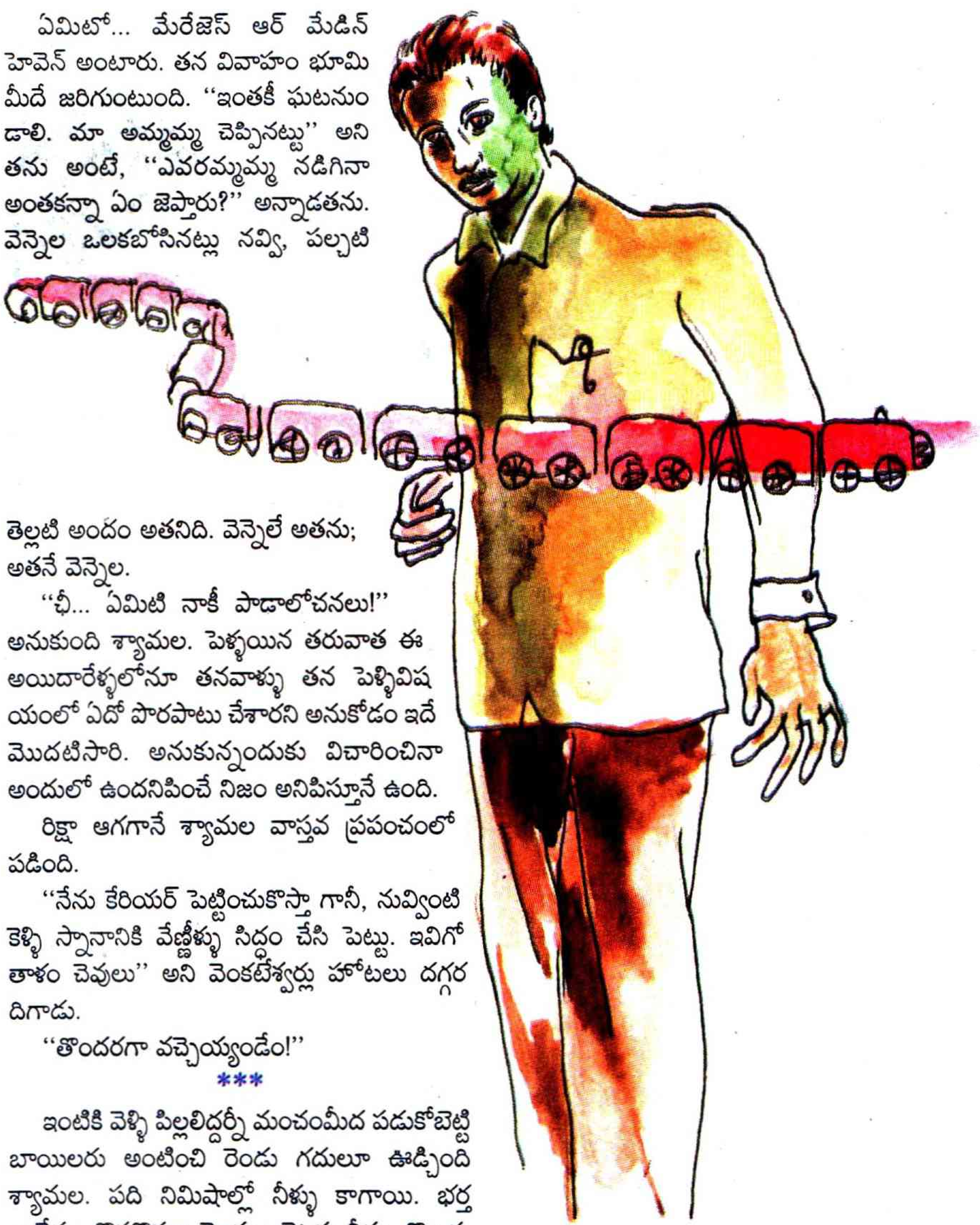

ఏమిటో... మేరేజెస్ ఆర్ మేడిన్ హెవెన్ అంటారు. తన వివాహం భూమిమీదే జరిగుంటుంది. ''ఇంతకీ ఘటనుండాలి. మా అమ్మమ్మ చెప్పినట్టు'' అని తను అంటే, ''ఎవరమ్మమ్మ నడిగినా అంతకన్నా ఏం జెప్తారు?'' అన్నాడతను. వెన్నెల ఒలకబోసినట్లు నవ్వి, పల్చటి తెల్లటి అందం అతనిది. వెన్నెలే అతను; అతనే వెన్నెల.

''ఛీ... ఏమిటి నాకీ పాడాలోచనలు!'' అనుకుంది శ్యామల. పెళ్ళయిన తరువాత ఈ అయిదారేళ్ళలోనూ తనవాళ్ళు తన పెళ్ళివిషయంలో ఏదో పొరపాటు చేశారని అనుకోడం ఇదే మొదటిసారి. అనుకున్నందుకు విచారించినా అందులో ఉందనిపించే నిజం అనిపిస్తూనే ఉంది.

రిక్షా ఆగగానే శ్యామల వాస్తవ ప్రపంచంలో పడింది.

''నేను కేరియర్ పెట్టించుకొస్తా గానీ, నువ్వింటికెళ్ళి స్నానానికి వేణ్ణీళ్ళు సిద్ధం చేసి పెట్టు. ఇవిగో తాళం చెవులు'' అని వెంకటేశ్వర్లు హోటలు దగ్గర దిగాడు.

''తొందరగా వచ్చెయ్యండేం!''

***

ఇంటికి వెళ్ళి పిల్లలిద్దర్నీ మంచంమీద పడుకోబెట్టి బాయిలరు అంటించి రెండు గదులూ ఊడ్చింది శ్యామల. పది నిమిషాల్లో నీళ్ళు కాగాయి. భర్త రాలేదు. తొరతొరగా రెండు బకెట్లకు నీళ్ళు తొలుపుకొని ఒంటిమీద పోసుకుంది. చీర మార్చుకొని తలా ముఖం సవరించుకొని హాల్లో కొచ్చింది. ఇంతలో వీధి తలుపు చప్పుడైంది. ''వస్తున్నా!'' అని తలుపు తీసింది.

''సబ్ కలెక్టరు గారి జవాన్నండి''

''ఊహూఁ. ఏం!''

''అయ్యగార్ని పొద్దున్నే ఎడ్డుమాస్తా గారితో కల్సి రమ్మన్నారండి''.

''ఏం వేళాపాళా లేదు? మేం వొచ్చామని అప్పుడే ఎట్టా కనుకున్నారు మీ దొరగారు! ఏమన్నా అంజనం వేశారా? ఇంకా ఆయన ఇంటికన్నా రాలేదే! ఏమిటీ సంత?– పో? పో!'' అని కసురుకుంది శ్యామల.

''ఏందండమ్మగారూ అట్టా అరుస్తారు? ఎడ్డుమాస్టాగారు ఎదుటింట్లోనే గదండి ఉంటం; వారితో పిచ్చాపాటీ మాట్లాడ్తావుంటే ఎళ్ళి రమ్మన్నారు. మళ్ళీ పొడుకుంటారేమోనని చెప్పొచ్చా. వార్తో జెప్పండమ్మా–'' అని గుమ్మం దిగి చరచరా వెళ్ళాడు జవాను.

శ్యామల తలుపుదగ్గరే నిలబడిపోయింది బిత్తరపడి. తను ఎందుకన్నదో ఆ మాటలు, వాడెట్లా జవాబు చెప్పాడో; అంతా మాయగా ఉంది.

''ఏమిటీ, ఎవరదీ? లే'' అంటూ వెంకటేశ్వర్లు వచ్చాడు. అతనికి దారి ఇయ్యటానికి శ్యామల లోనికి నడిచింది.

''ఏముందీ? ఆఫీసు జవానుట! తెల్లారేసరికి రమ్మన్నారట! యింతేగా ఉద్యోగం!''

వెంకటేశ్వర్లు వెనకాలే వొచ్చిన హోటలు కుర్రాడు కేరియరు అక్కడే ఉంచ బోయాడు. ఇట్రా ఇట్రా – అని వాణ్ణి లోపలికి తీసుకెళ్ళింది శ్యామల.

వెంకటేశ్వర్లు ఆలోచిస్తూ బట్టలు విప్పుకుంటున్నాడు; కేరియరు లోపల పెట్టిన కుర్రాడు తిరిగొచ్చి హాల్లో నుంచున్నాడు. శ్యామల పంచె, తువాలు తీసుకు వచ్చింది.

''కేరియరుకి పొద్దుట రా, అబ్బాయి. పనిమినిషి వొస్తుందో రాదో తెలీదు!'' అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

''సరేనయ్యా'' అని వాడు వెళ్ళాడు.

వాచీ తీసి ఇస్తూ వెంకటేశ్వర్లు ''తొమ్మిదీ యిరవై అయిందే! నీళ్ళు కాగాయా?'' అన్నాడు. శ్యామల చేతుల్లోంచి తువాలు, పంచె తీసుకుని బాయిలరు దగ్గరకెళ్ళాడు.

భర్త తనకేసి చూడలేదు. తను అన్న మాటకు ఏమన్నా అనుకుంటున్నాడేమోనని శ్యామల బాధపడింది.

వెంటనే వెళ్ళి "నే తొల్లిస్తా లేవండి" అంది.

"అక్కర్లేదులే. నువ్వు స్నానం చెయ్యవూ?"

"పోసుకున్నా. లేవండి. నే తొల్లిస్తా".

"వెళ్ళి డాబామీద పక్కలువెయ్" అని వెంకటే శ్వర్లు రెండు బక్కెట్లూ బాయిలరు దగ్గరకు తెచ్చాడు.

అతని అభిప్రాయం గ్రహించి శ్యామల వెళ్ళింది.

నిజానికి అర్ధరాత్రప్పుడు రమ్మనడం, ఆదివారాలూ సెలవులూ వర్కు చెయ్య వలసి రావడం, మర్నాడు ఉదయాన్నే ప్రత్యేకంగా రావలసుంటే తొలి రాత్రి పది పదకొండు గంటల వరకూ కబుర్లు చెయ్యడం, ఇలాంటివి వెంకటేశ్వర్లుకు కొత్తకాదు. ఎంత విసుక్కునేది శ్యామల! వాళ్ళకు పెళ్ళాలూ, పిల్లలూ – ఉండరా అనేది. ఒకసారి; తాలూకాలో వర్కు చేస్తున్నప్పుడు డఫేదారుతో అన్న ఈ మాట తాసిల్దారు వరకు వెళ్ళింది. భార్య అన్నమాటకు అతని బాధ్యత ఏమీ లేదు కాని ఆ మాటను తాసిల్దారు జోక్‌గా మార్చేవరకూ వెంకటేశ్వర్లు ఇబ్బంది పడ్డాడు. జమాబందీల్లో రాత్రి రాకపోవడమూ జరిగేది... అంత విసుగు శ్యామల ఎప్పుడూ చూపలేదు. "ఇంతేగా ఉద్యోగం!" అని ఉద్యోగం పైన నిరసన లేదు. డ్యూటీలో ఎగుడు దిగుడులు ఉద్యోగానికి చెందవు; ఆఫీసర్లుగా వచ్చే వ్యక్తులలో మంచిచెడులు ఆ ఉద్యోగాలకు చెందనట్టు.

"ఇంతేగా ఉద్యోగం" అన్న భావం ఇంకో ఉద్యోగి ఉద్యోగంతో సరి పోల్చు కున్నప్పుడు కలగొచ్చు.

కాని ఈ మాట శ్యామల తొందరపడి ప్రయాణపు బడలికా, చికాకూ ప్రోత్సహించగా అన్న మాటేగాని లోతాలోచించి అందులో అర్థం తనకు తగలాలని అన్నమాట కాదని వెంకటేశ్వర్లు ఉద్దేశం. రైల్లో తటస్థ పడ్డ ఆయన ఉద్యోగం పెద్దది అన్న విషయం దృష్టిలో పెట్టుకొని శ్యామల ఈ మాట అన్నదేమో అనుకోడానికి అతనికి ప్రాణం ఒప్పలేదు. ఆ విధంగా ఒక తరంగం వస్తే గట్టిగా తోసి వేశాడు.

ఏమైనాసరే, ఈ విషయం అతనేమీ ప్రసంగించదలచలేదు. తనలో ఏమైనా అసంతృప్తి రేగితే, శ్యామలే ఆ విషయం దాచుకోకుండా తెలియజేస్తుందని అతనికి తెలుసు.

కాని అట్లా ఆమెను పరీక్షకు పెట్టడమూ అతని లక్ష్యం కాదు. ఆమెను పరీక్షకు పెట్టి విషయం తెలుసుకోవటం తనకూ, ఆమెకూ మధ్య వున్న అనుబంధాన్ని కలుషితం చేస్తుందని అతని భావం.

***

స్నానం, భోజనం అయి డాబామీదకు చేరేసరికి పది గంటలు కావస్తూంది. శుక్ల చతుర్దశి వెన్నెల విశ్వానికి తెల్లబట్ట కప్పినట్లుంది. తెల్లటి దుప్పట్ల మీద తెల్లచీర కట్టుకున్న శ్యామలమీద ఆ వెన్నెలపడి, ఆరిపోతాయేమోనని భయపడే అనుభవాల కోరికల్ని వెంకటేశ్వర్లులో రెచ్చగొట్టున్నవి. నిశ్శబ్దమయిన ప్రకృతిని సూచిస్తున్నట్టు శ్యామల మౌనంగా వుంది.

"ఏం, అల్లావున్నావ్?"

"ఎలా వున్నానూ?"

"అలసిపోయినట్టుంటేనూ?"

"నేనేం అలిసిపోలేదు. చక్కగా నిద్దరబోయా రైల్లో"

కాని ఆమె మనస్సు స్వాధీనం లోకి తిరిగి రాలేదు. వెన్నెల చూస్తూనే "అతను" జ్ఞాపకం వస్తున్నాడు. తెల్లటి దుప్పటీమీద కనబడని కిరణాలు ప్రసరిస్తున్న చందమామను చూస్తే ఊహలో అతనే మెదుల్తున్నాడు. "అతను వెన్నెల్లా ఉన్నాడు" అన్నది తన భావం. అది ఇవ్వాల్టిది కాదు; ఆనాటిది. విధి తనను అతన్నుంచి విడదీసి ఈనాడు వెన్నెల్లో ఈ తెల్లని అనుభవం రూపం చూపించి పరిహసిస్తూంది. అలిసిపోయి, పాతబడిపోయి, సౌఖ్యాన్నీ, ఫలితాన్నీ మొహం మొత్తించేసిన ఈ అనుభవం నేడేమో కొత్తగా మెత్తగా ఉంది. ఆ సమయంలో వివేకం, జ్ఞానం, ధర్మాధర్మ జిజ్ఞాస – వీట్ని ఆమెనుంచి వేరుచేసి 'దుశ్శీలం' విజృంభించింది. భర్తే పరాయివాడై తను భర్త సమక్షంలో ఏకాంతంగా ఉంటున్నది. ఊహ చిత్రమైన మార్గాలు పట్టి తనను మత్తులో ముంచి ఎక్కడికో తీసుకుపోతున్నది. లక్ష్యమూ, మార్గమూ లేని ఆ ఊహ వెంట నీరసంగా నిశ్శబ్దంగా పోతూ, ఉన్నది లేదనుకొని, లేనిది సృష్టించుకొని, బధిర బంధితురాలైంది. ఆ ఊహలోంచి వాస్తవానికి వచ్చేటప్పటికి పవిత్రమైన సుఖశిఖరం జారిపోయింది.

అతి గోప్యమైన ద్రోహం అది. దానికి తట్టుకోడానికి ఎంత అనుభవమూ చాలదు.

***

"నాకిక్కడ బాగా లేదండి–" అంటూ శ్యామల లేచింది.

కట్టు సవరించుకొని పాపను ఎత్తుకుంది.

"చలేస్తోందా!"

"ఏమోనండీ – కిందికి పోతానూ?"

"నేనూ రానా?"

"మీ యిష్టం".

"యిక్కడ బాగానే వుంది; మంచుకూడా పడేట్టు లేదు".

"....బాబుని తీసుకుపోనా?"

"ఒద్దులే. ఉంచు".

తొందరగా మెట్లు దిగి వచ్చింది. పాపను ఉయ్యాల మంచం మీద పడుకోబెట్టి టేబుల్ ఫ్యాను కాళ్ళవేపున స్టూల్‌మీద ఉంచింది. పక్కనే మంచం వాల్చుకుని ఒట్టిదిండు వేసుకుని దీపం ఆర్పి పడుకుంది.

నిద్ర రావటం లేదు. ఎంత ప్రయత్నించినా. జాగ్రదవస్థలో ఉన్నంత సేపూ ఆలోచన తప్పదు. గుప్పెట్లోనూ, సీసాలోనూ శూన్యాన్ని సాధించడం. మస్తిష్కాన్ని ఖాళీగా ఉంచడం – ఒకదానికంటే ఒకటి కష్టం. మొదటిదానికి సైన్సు సహాయం లభిస్తుంది. రెండోదానికి భౌతిక సహాయం లేదు. ఆధ్యాత్మిక చింతన, ధ్యానం చేస్తే వీలవుతుంది. వాట్ని అలవర్చుకోడానికి కొంత పారిశుద్ధ్యం పరిపూర్ణతా అవసరం. అవి మొదలయ్యే చోటుకు శ్యామల ఇంకా చేరలేదు.

ఈరోజు ఎంత అన్యాయం జరిగిపోయింది! అతన్ని చూపించి విధి తనను పరీక్షించి పరిహసించింది. పరీక్షలో తను నెగ్గలేక చెయ్యకూడని పాపం చేసేసింది. తనలో ప్రవహిస్తున్న రక్తానికీ ఆత్మకూ చుట్టరికం లేదు. పైకగుపించని ఈ బాధ తను ఎట్లా భరించడం? భర్తకాదు గదా. ఆత్మకూడా ఈ బాధను పంచుకోదు. తనకు తనే చేసుకున్న ఈ ద్రోహానికి ప్రాయశ్చిత్తంగా తన నుంచి తనే దూరంగా పారిపోవాలి. ఎక్కడికి? ఎక్కడికిపోయినా ఈ బాధ తనను వెంటాడుతూనే ఉంటుంది. ఎవరో ఎర్రగా మండుతున్న కొరివితో తనను కాలుస్తున్నారు. శరీరం పాప చింతనాగ్నిలో దగ్ధమై వ్రణాలవుతోంది.

చీకట్లో ఫ్యానురొదలో వేయికంఠాలు తనవేపు తిరిగి ఏమోమే అరుస్తున్నట్లుంది. కళ్ళు మూసుకున్నా

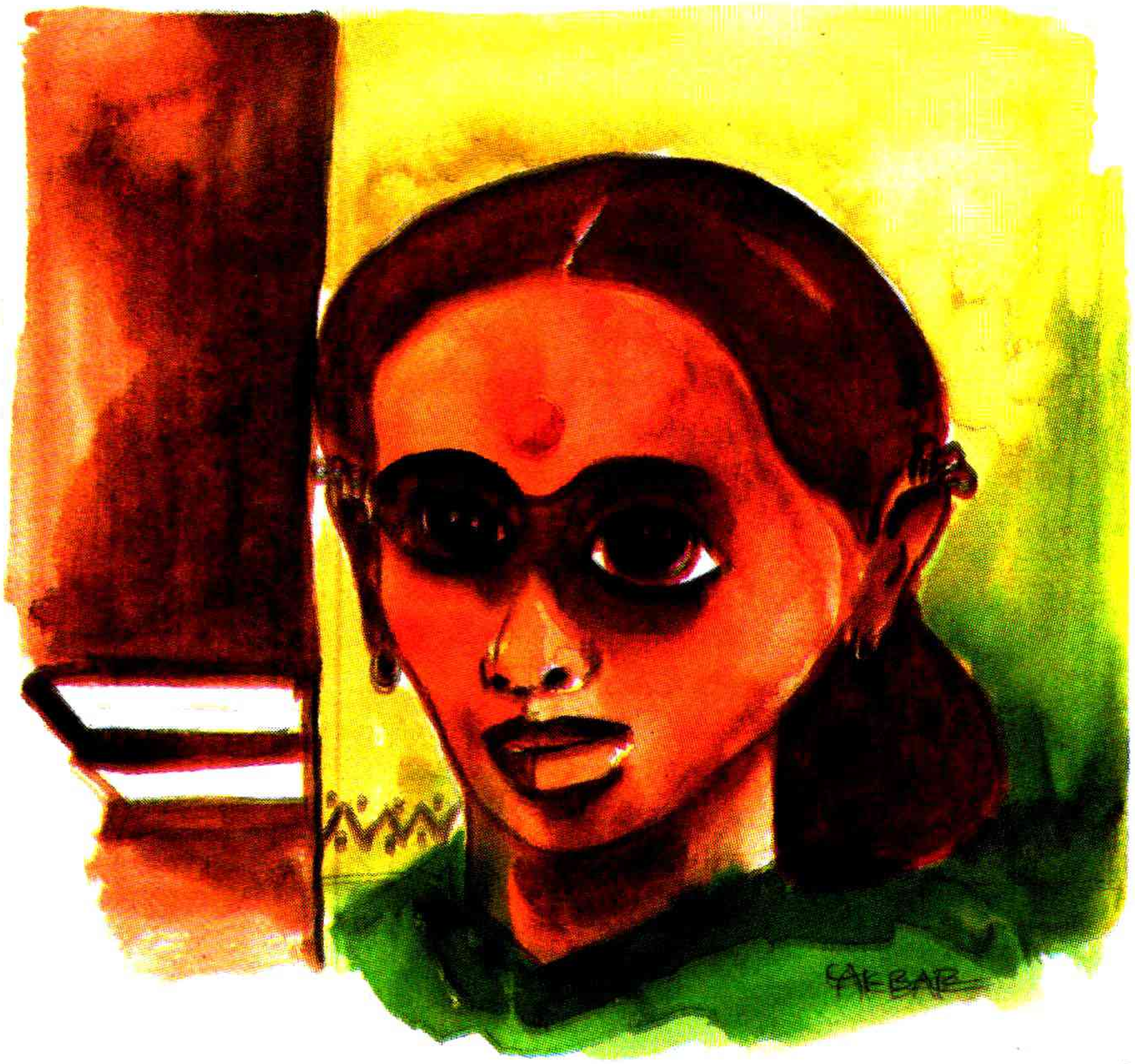

కనబడే ఆ భీకర దుష్ట స్వరూపం తన ప్రతిబింబమే నని ఊహించుకొని చెప్పరాని ఆవేదన అనుభవించింది శ్యామల. మనిషికి ఒంటరి తనం కంటే శత్రువు, శిక్షా ఏమున్నాయి!

ఆరేళ్ళుగా భర్తతో కాపురం చేస్తూ, అతనే తనై, తనే అతనై – గాడి తప్పని బండిలాగా సరళంగా సంతోషంగా జీవితయానం సాగిస్తున్న తనను, ఈ రోజు అతను కనబడి తలక్రిందుగా నించోబెట్టాడు. సామర్లకోటలో మెయిలు ఎక్కే వరకూ ఉత్సాహంగా ఉన్న తనను; ఈ గొడవ ఊహించడానికైనా అవసరం లేని తనను; ఇందులో దింపి ఏడ్పిస్తున్నాడు... క్రూరుడతను?

పాపం అతనుమటుకు ఏం చేశాడు! అమర్యాదగాగాని అపసవ్యంగాగాని ప్రవర్తించలేదు. తనే అతన్ని గుచ్చి గుచ్చి మీదేవూరు? ఇప్పుడేం చేస్తున్నారు? అని అడిగింది. అతను సాధ్యమైనంత సిగ్గుపడి ఎలా చెప్పనండీ – అంటూనే తనకర్థం కాదనుకొని గాబోలు ఇంగ్లీషులో చెప్పాడు. అతన్ని పరకాయించి చూసి? ఫలానా అని తెలిసి ఊరుకోక పదేపదే పృచ్ఛించడంలో తనకు తెలియకుండా తనపైన స్వారీ చేసే ఒక ఆధిక్య భావావేశం ఉంది. పెళ్ళి చూపులకు వచ్చిన తరవాత కూడా వాళ్ళకు ఆస్తిపాస్తులు లేవని తిరస్కరించి ఆనాడు వార్ని తనవాళ్ళు అవమానించారు. ఈనాడు నీవెవరు, నేనెవరో తెలుసుగా! నాకు పెళ్ళయిందిలే; ఇదుగో నా భర్తా నా పిల్లలూ చూశావా! అని చెప్పుకోబోడం – ప్రదర్శన – అతన్ని అవమానించడమే. నాడూ, నేడూ; క్షణికమైన ఆధిక్యాన్ని పురస్కరించుకుని నిజమయిన విలువను అవమానించిన దోషం తనది – తనే దోషి.

అయినా ఇంత శిక్ష తగదు. చిరకాల సముపార్జితమైన పావిత్ర్యం ఉద్రేక జనకమైన ఒక్క దోషంతో దగ్ధమైపోయి ప్రత్యక్షదైవం ఎదుటా, ఆత్మ ఎదుటా విచారణ పొందవలసి రావడం అన్యాయం.

తను చేసినది తప్పయినా సామాన్యమైనదిగా కనుపించదు; ఆత్మసాక్షిగా, భర్త సమక్షంలో అతనిప రంగా ఆలోచించి, భర్తని స్వల్పానికి తూలనాడింది; భర్తలో అతన్ని ఊహించుకొని మానసిక వ్యభి... ఛీ!

''భగవంతుడా!'' అని ఒక కేకపెట్టింది శ్యామల. కాని ఆ కేక ఆమెకే వినిపించ లేదు. గాద్గద్యంతో ఆమె కంఠం మూసుకుపోయింది.

***

''లెగవండమ్మగోరూ!'' అంటూ పనిమనిషి లేపే వరకూ మెలకువే రాలేదు. రేడియో మీద అలారం టైమ్‌పీస్ చూసింది; దానికి కీ ఇస్తేగా తిరగడానికి! అనుకుంటూనూ, అది ఎనిమిదింపావు చూపిస్తోంది. రేడియో ఆన్‌చేసి సరిదిద్దు దామని కీ ఇవ్వబోయింది. గడియారం తిరుగుతూనే వుంది. ఈయన వచ్చి కీ ఇచ్చారేమోలే అనుకుంది.

''ఎంత నిద్దర బొయ్యావమ్మా'' అని పనిమనిషి నిట్టూర్చి చేతులు తిప్పింది.

''అబ్బ! ఏమిటే నీ సొద!''

''సొదేం దండమ్మగోరూ! ఐగారు ఆఫీసుకెలిపొయ్యారుగా. సందు మొగల వేగనపడి దణ్ణం బాబూ – అంటే యింటికెల్లమంటిరి. తమురులెగిసే వున్నారనుకుంటుండా!'' అని చదివింది పనిమనిషి.

శ్యామలకు పూర్తిగా తెలివొచ్చింది. అయితే టైమూ ఎనిమిదింపావూ అయిందన్న మాట. వెంకటేశ్వర్లు విషయం ఆమెకు కొత్తగాదు. పిడుగులు పడుతున్నా సరే డ్యూటీకి ఎగనామం పెట్టడు, రాత్రి కబురొచ్చిందో లేదో పొద్దుటే లేచి వెళ్ళాడన్నమాట.

''సరే నీళ్ళు తోడు బాయిలర్లోకి'' అంటూ గదిలోకి వెళ్ళి టూత్ బ్రష్ తెచ్చుకుంది శ్యామల.

''బాయిలేర్లో నీళ్ళు కాగుతుండాయమ్మగోరూ!''

''సరే కుంపటి వెలిగించు. డాబామీద చిన్నయ్యగారింకా పడుకున్నాడు గాబోల్లేపి తీసుకురా!''

''ఏమీ లేదు, చిన్నయ్యగారు లేచి వాళ్ళ నాన్నగారితో కాపీ తాగేసి పెరట్లోకి వెళ్ళి ఆడుకుంటున్నాడు.''

కుంపటి పక్కన కాఫీ గిన్నెలూ, కుంపటి మీద సన్నగా కాగుతున్న పాలూ! అనుమానించి మేకున ఉన్న ఫ్లాస్కూ చూస్తే బరువుగా ఉంది.

శ్యామల సిగ్గుతో చచ్చిపోయింది... రాత్రి ఆ దిక్కుమాలిన ఆత్మపరిశీలన తప్పించుకోడానికి వీల్లేని దైంది. అందులో ఎప్పుడు నిద్దర పట్టేసిందో! ఆయన పాపం తెల్లవారుజామున చాలా తొందరగా లేచుండాలి. పాలు పిండే మనిషి బర్రెను తీసుకుని అయిదు కాక ముందే వచ్చేస్తుంది. అప్పుడనగా లేచి, ఈ పనులన్నీ చక్కబెట్టి ఎనిమిది ప్రాంతంలో ఆఫీసుకు వెళ్ళాడన్నమాట. ఇవన్నీ చూసి పనిమనిషి నవ్వుతోంది కూడాను, ఛీ; మొద్దునిద్దరా నేనూను! ఎంత పనైంది! అనుకుంది.

పిల్లలిద్దరికీ నీళ్ళుపోసి, తానూ పోసుకుని వంట పూర్తిచేసే సరికి పదిన్నర దాటింది. వేడి వేడన్నం పిల్లలిద్దరికీ పెట్టేసి ఇవతలికి తీసుకొచ్చింది. వీధి తలుపు చప్పుడైంది.

ఆఫీసు జవాను.

''అయ్యగారు తొందర పనుండి బందరెళ్ళారండి. రాగవయ్యగారి దగ్గిరుచ్చుకున్నారండి యిరవై రూపాయలు. తమర్నిడిగి వారి కియ్యమన్నారండి. ఇదిగో చీటి''.

సరిగా మెదడులో ఇమడలేదు శ్యామలకి.

''బందరెళ్ళారా?''

''మరేనండి''

''ఎందుకూ?''

''ఏదో అర్జంటు పనంటండి. దొరగారు బంగళాకి పిలిపిచ్చుకుని జీపులో ఎక్కించుకు పొయ్యారండి''.

''భోజనమో?''

''ఇంక భోజనవేఁటండి; ఎవరూ దిన్లా, అమీన అయ్యగారు డబ్బుల్దెచ్చుకోలేదేని యిదవుతా వుంటే రాగవయ్యగారిల్లు దగ్గిరగదాని నే బోయి దెచ్చిచ్చా''.

చీటీ చూసింది శ్యామల. ఇంట్లోకెళ్ళి డబ్బు తెచ్చి యిచ్చింది.

''రాత్రి కొచ్చేస్తారుగా!''

''ఎట్ట తెలుసుద్దండి? ఎళ్ళం మనిష్టం గాకపాయె. రాటం మనిష్టమా?'' అని వాడు వెళ్ళిపోయాడు.

దిగాలుపడి కూచుంది శ్యామల.

అర్జెంటు పనులు వస్తూనే ఉంటాయి. ఇంటికి వచ్చి చెప్పి వెళ్ళకూడదా? చేతిలో డబ్బు లేకపోయినా ఇంటికి రావాలని బుద్ధి పుట్టలేదు? రాఘవయ్యకు కబురు చేసి – తిండీ తిప్పలూ లేక కట్టుబట్టలతో అప్పుచేసి వెళ్ళిపోవాలా? ఇది ఎప్పటి డ్యూటీ కాదు. ఇందులో ఏదో ఉంది. తన మాట ప్రవర్తనా గురించి తనను శిక్షిస్తున్నారా ఆయన?

కబురు తెచ్చిన జవాను! వాడి మాటలు! కొంచెం తిన్నగా ఏడవ కూడదూ వాడైనా! వాడికంతా తెలుసల్లే ఉంది!

ఆలోచనలో అశ్వాసలతో శ్యామల అలాగ గంటలు గడిపేసింది. మధ్యమధ్య పిల్లల ఆట, నిద్రపోవడాలు, కిటికీ రెక్కల చప్పుళ్ళు, పోస్టుమన్ కేక – ఇలాటివి స్వల్పంగా కదిల్చినా ఆలోచనల నుంచి తప్పించుకోలేక పోయింది.

సాయంకాలం హెడ్గుమాస్తా శంకరం గారు ఇంటికి వస్తాడు గదా; ఆయన్నడిగితే వివరం తెలుస్తుందనీ, అసలాయనతో కలిసి భర్త వచ్చేస్తాడనీ కొంత ఆశ. అతని కోసం చూడగా చూడగా చివరికి రాత్రి ఎనిమిదిన్నరకు వచ్చారు. రిక్షా వాళ్ళింటి దగ్గర ఆగగానే గబగబా వెళ్ళింది శ్యామల.

''ఏమమ్మాయీ ఇట్లా వొచ్చావూ? రా కూర్చో!'' అంటూ లోనికి వెళ్ళాడాయన. హెడ్డు గుమస్తా గారి భార్య వచ్చి ''శ్యామలా యేమిటి? వో హోహో! – రామ్మా, రా, ఏమిటి విశేషాలు? చెల్లెలు పెళ్ళివిశేషాలు చెప్పు ముందుగా!'' అంటూ పలకరించింది.

శ్యామలకు ఇరకాటంగా ఉంది. కోటూ పాగా తీసేసి శంకరంగారు ఇవతలి కొచ్చాడు. ''ఏమ

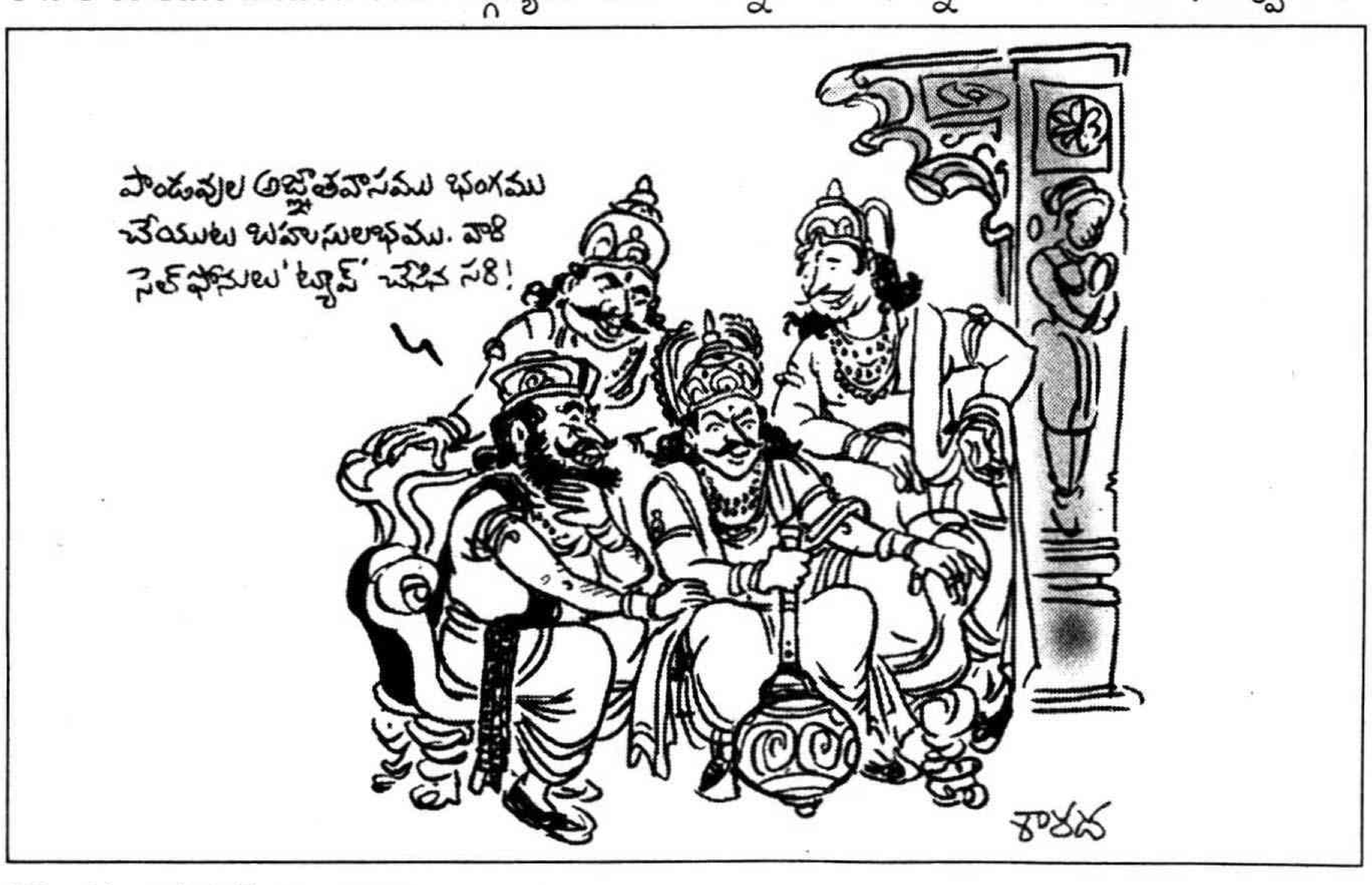

మ్మాయీ, పొద్దు పోయొచ్చావూ! మీ ఆయన రాలేదట్టుందే బందర్నించి?'' అన్నాడు.

''మరేనండీ- సాయంకాలాని కొస్తానని కబురు పెట్టలేదు. మీకు తెలుసేమోనని...''

''తెలిసేదేముంది. వెళ్ళిన వాళ్ళంతా వొచ్చేశారుగా!''

''అందరూ వొచ్చేశారాండీ?''

''ఆ, అంతా వొచ్చేశారు! రేపు శనివారం లోపుగా బిజినెస్ రిటర్న్సు పంపాలి. ప్రతీ వారి సీట్లోనూ వర్కు హెవీగా వుంది. ఇవాళ కలెక్టరు కాన్ఫరెన్సు. క్యాంపు క్లర్కుకి జ్వరమైతేనూ మీ ఆయనకి షార్ట్ హాండ్ తెలుసుగదాని సబ్కలెక్టరు వెంబడేసుకు పొయ్యాడు. వాళ్ళంతా సాయంకాలానికే వొచ్చేశారు. మరి యీన ఎవరెన్నా ఫ్రెండ్సుతో వుండి బస్సులో గాని వస్తాడేమో?''

***

ఆ మర్నాడు సాయంకాలం హెడ్డుమస్తా శంకరం గారే వచ్చారు. ''అమ్మాయీ!'' అని కేకేస్తూ.

శ్యామల గదిలోంచి హాల్లోకి వచ్చింది. కొంగు పట్టుకుని అబ్బాయి వచ్చాడు. వాడి చేతుల్లో పిప్పర మెంట్ల ప్యాకెట్ ఒకటి పెట్టాడు శంకరంగారు.

''అదేమిటండీ?'' అని వారించింది శ్యామల.

''అబ్బే ఏంలేదమ్మా! పసి పిల్లాడు. చూసి చాలా రోజులైందిగా.''

శ్యామల మొహం పొంగి కళ్ళు బరువుగా వున్నాయి.

''ఏమమ్మాయీ అట్లా వున్నావు? ఇవ్వాళా రాలేదుగా, వెంకటేశ్వర్లు? ఏమయి పొయ్యాడు. ఎటు పొయ్యాడు?''

''వారి పని పూర్తిగాలేదేమోనండి. బందర్లో–'' దుఃఖం దిగమింగుకుంటూ అంది శ్యామల.

''నా బొంద, వారి పనీ నా పనీ అక్కడేముందమ్మా! ఇదంతా గవర్నమెంటు పనీ, సబ్ కలెక్టరు పనీ...!''

''అయినా నాకు తెలియని పనేముందతనికి బందర్లో మటుకు? లేదు! ఇందులో ఏదో వుంది. అయితే అమ్మాయీ, ఒక్కటడుగుతాను. ఏమనుకోకుండా చెబుతావూ?''

శ్యామల పరిస్థితి అయోమయంగా వుంది.

''నా అనుమానం ఏమిటంటే – ఏమన్నా పోట్లాడి వెళ్ళాడా అని! పెళ్ళికి గదా వెళ్ళారు! అక్కడ లాంఛనాలూ వాటి విషయంలో లేదా యింకో నాలుగు రోజులక్కడుండడం విషయంలో ఏదన్నా మాటా మాటా అనుకున్నారేమో, ఒక వేళ! చూడమ్మాయీ, ఇది ఎలాంటి టైమంటే – బిజినెస్ రిటర్న్సు టైమ్. అందరూ కష్టపడి పనిచెయ్యాలి. రెండు రోజులు అబ్సెంటయినాడాంటే అతని కెంత నష్టం! – అసలే పదిరోజులు సెలవు వాడేశాడు. – వర్కుకి ఎప్పుడూ ఎగనామం పెట్టడే అతను; నువ్వు చూస్తే ఇట్లా వుంటివి – అతనేమో తొందరపడే మనిషి కాదు – ఇట్లా ఎందుకు చేశాడో మరి? నాతో చెప్పమ్మా ఏదన్నా వుంటే – మీ ఫాదర్లాంటి వాణ్ని''.

శ్యామల మాట్లాడలేదు. రాతి బొమ్మలాగా నించుంది. దుఃఖం పొంగి వస్తుంది.

''సరేలే. నేనెళ్ళొస్తా. ఇప్పుడో ఇహనో వస్తాడనే అనుకుందాం. రాగానే కాస్త కనబడమని చెప్పు''- వెళ్ళాడు.

ఈసారి శ్యామలకు దుఃఖం ఆగలేదు, ఏడ్చేడ్చి అలసిపోయిందామె. ఏదీ మామూలుగా జరగటం లేదు! మూడు రోజులు మూడు యుగాలైనై, ఇది ఇంకా ఇలాదేనికి దారితీస్తుందో! పోట్లాడుకున్నారని కూడా అనుకుంటున్నారన్న మాట. ఇది అక్షరాల హెడ్‌గుమస్తా గారి ఇంట్లో నుంచి వచ్చిన బులెటిన్. సందేహం లేదు. అయితేనేం; ఇది ఆఫీసులో ప్రాకటానికి ఎంతోసేపు పట్టదు. శంకరంగారు ఏం చెప్పదల్చుకున్నా గుమస్తాలందరూ చుట్టూ చేరుతారట.

గుమాస్తాలందరి మధ్యా ఈ విషయం చెప్పడమూ, వాళ్ళు నవ్వుకుని ఇళ్ళల్లో, ఆ పక్క ఎదురు ఇళ్ళలో, వాడల్లో చెప్పడమూ, తమకు జరగని, గృహ కల్లోలం గాథగా రూపొందడం ఊహించుకుంది శ్యామల. ఆమె హృదయం కల్లోలమైంది. ఊహ భయంకర మార్గాలు పట్టింది.

విధి తనను ఎందుకిలా పరిహసిస్తుంది?

తొమ్మిదైంది. భోజనం మీద ఆపేక్ష కలగలేదు. వంటింట్లో అన్నీ చక్కబెట్టుకొని వద్దామని లేచింది. తలుపు చప్పుడైంది. ఉలిక్కిపడింది శ్యామల.

తలుపు తెరుచుకొని వెంకటేశ్వర్లు లోనికి వచ్చాడు. బుట్టతో మామిడి పళ్ళు కాబోలు తీసుకొని రిక్షా అబ్బాయి వెనకాలే వచ్చాడు.

''సారీ శ్యామలా; చెప్పకుండా వెళ్ళానూ!'' అంటూ వెంకటేశ్వర్లు గదిలోకి వెళ్ళాడు.

శ్యామల ఎక్కడున్నదక్కడే నిలబడిపోయింది.

వెంకటేశ్వర్లు రెండు నిమిషాల్లో ఇవతలికొచ్చాడు బట్టలు మార్చుకుని.

''కాళ్ళు కడుక్కోండి''

''ఏమిటి, భోజనమా? ఊహూ... దార్లోనే ఆగి హోటల్లో తినొచ్చాను; మళ్ళీ యింత రాత్రప్పుడు నువ్వేమవస్థ పడతావనీ–''

శ్యామల మళ్ళీ అదిరిపడ్డది.

''నన్నెందుకిలా అన్యాయం చేస్తున్నారూ?'' అని అడిగింది. అణుచుకోలేని భావాలను తెలియజేయటానికి ప్రారంభించిన ఈ వాక్యం బరువుగా ముక్కముక్కలుగా వచ్చింది. ఆమెకు ఏడుపు ఆగలేదు;

''ఛా, ఛా? ఏడుస్తావే?'' అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు దగ్గరగా వచ్చి.

''నాకు తెలుసు, నాకేం చెప్పకండి. నేను తప్పు చేస్తే నన్ను దండించండి. కాని యిలాగా?'' అని కన్నీళ్ళలోంచి గాద్గద్యంలో అన్నది.

వెంకటేశ్వర్లు నీరయిపోయినాడు. దుఃఖించటానికి శ్యామల కెంత అనుభవం లేదో ఊరడించటానికి అతనికి అంతకంటే అనుభవం లేదు.

''లేదు శ్యామలా – నువ్వేం తప్పుచేశావూ? ఛీ ఛీ; తప్పు కాదూ – ఏమిటా మాటలు? నేను చెప్పకుండా వెళ్ళినందుకేగా! పాపం మూడు రోజులూ పూటా పూటా వొండుకుని చూశావు కాబోలేం? సారీ శ్యామలా! మనం కాకినాడెళ్ళే ముందు అమ్మ నూతి దగ్గర కాలుజారి పడిందని లెటరొచ్చిందిగా? చూద్దామని మా వూరెళ్ళాను. కాకినాణ్నించి వొచ్చేప్పుడే దిగుదామంటే మనసొప్పలేదు. సరిగ్గా పందొమ్మిదికి డ్యూటీలో ఉండాలని సబ్కలెక్టరు ముందుగా చెప్పాడు. బందర్లో కాన్ఫరెన్సు అయినాక ఈ రెండు రోజులూ పబ్లిక్ హాలీడేస్ కదాని అడిగితే పోయి రమ్మన్నాడు. అబ్బ! ఎట్లా అయిపోయినావు – ఏమిటీ కళ్ళు! ఎంత సేపట్నుంచీ ఏడుస్తున్నావ్?''

శ్యామల శరీరమే ఆత్మైపోయింది. భర్తకేసీ ఒక్కసారి చూసి కాళ్ళ దగ్గర చతికిల బడ్డది. రెండు కాళ్ళనూ పెనవేసుకుని ''నన్ను క్షమించండి. మీ మనస్సు కష్టపెట్టాను. తప్పు చేశాను, పాపిష్టి దాన్ని..'' అన్నది అతని మోకాళ్ళమీద తల ఆనించి.

అక్కడికి విడుదలైన నిట్టూర్పులో భూభారం అంతా ఉంది. పాపానలంలో కాలిన హృదయం పశ్చాత్తాప వాహినిలో ప్రక్షాళితమైనట్లు శ్యామల తేలిక పడింది.

''ఏ తప్పూలేదు – లేలే అన్నం తిందువు గాని'' అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు ఆమెను లేవదీస్తూ.

*

కలెక్టరయిన త్రిష

టాలీవుడ్, కోలీవుడ్‌లను ఓ ఊపు ఊపిన త్రిష ఇప్పుడు కలెక్టర్ అయిందట! నిజ జీవితంలో అని అనుకోకండి. బాలీవుడ్‌లో తన హవా చాటటానికి ముంబాయి తరలి వెళ్ళిన త్రిష అక్కడ అక్షయ్ కుమార్ సరసన 'కట్టా మీఠా' అనే హిందీ సినిమాలో నటిస్తున్న సంగతి తెల్సిందే! ఆ సినిమాలో త్రిష ఐఎఎస్ ఆఫీసర్‌గా నటిస్తోందట! అదీ సంగతి. ఇప్పటి వరకూ త్రిష టాలీవుడ్‌లో, కోలీవుడ్‌లో కలెక్టర్‌గా నటించలేదు. బాలీవుడ్‌కి వెళ్లి ఆ ముచ్చట కూడా తీర్చుకున్నానని త్రిష తెగ సంబరపడిపోతోంది. పనిలో పనిగా తనకు అవకాశం ఇచ్చిన అక్కి(అక్షయ్‌కుమార్) గురించి అడిగిన వారి దగ్గరా, అడగని వారి దగ్గర తెగపొగిడేస్తోందట! కాకపోతే అసిన్ కూడా ఇదే పంథా అనుసరించి అక్కడ బోర్లా పడిన సంగతి త్రిష మరిచిపోకూడదని పలువురు సన్నిహితులు ఆమెకు సలహా ఇస్తున్నారట.